

- ANALYSE

Danskerne genoptog grænsehandlen, da grænserne åbnede igen

Grænsehandlen blev sat på pause fra marts til juni sidste år grundet coronakrisen. Dansk Erhverv har i den forbindelse undersøgt danskerne grænsehandel efter genåbningen i juni og frem til og med november 2020. Analysen viser, at danskerne i høj grad genoptog grænsehandlen. Hver tredje husstand grænsehandlede i månederne efter genåbningen, og danskerne vendte i høj grad tilbage efter de samme varer, som de altid har grænsehandlet.

Danskerne er vilde med grænsehandel. I de seneste ti år har andelen af danskerne, som grænsehandler, ligget nogenlunde uændret på ca. 50 pct. En lang række danskere grænsehandler dog markant mere; mere end hver syvende husstand grænsehandler mindst fire til fem gange om åretⁱ. Når danskerne handler i de tyske og svenske grænsehandelsbutikker, går danske virksomheder glip af omsætning, som kan skabe arbejdspladser og provenu til statskassen. Dansk Erhverv har tidligere estimeret, at den danske stat mister punkt- og emballageafgifter samt momsindtægter for 3 mia. kroner årligt som følge af grænsehandlen.ⁱⁱ

Grænsehandlen blev – ligesom så meget andet i 2020 – påvirket af coronakrisen. Danskerne forbrug har i perioder været tvunget online eller sat helt på pause grundet restriktioner og nedlukninger. Grænsehandlen blev lukket ned af to omgange i 2020. Den 16. marts lukkede grænsen til Tyskland frem til 12. juniⁱⁱⁱ. Fra den 12. juni og frem til 8. november var det igen muligt at tage turen til nabolandet for at købe ind^{iv}. Fra den 8. november betød indrejse i Tyskland en tvungen 14 dages karantæne, som indirekte satte en stopper for smutturen over grænsen. Den 16. december lukkede grænsen til Tyskland så igen, og grænselukningen har nu som minimum været til start marts 2021, hvor denne analyse er færdiggjort.^v

På den baggrund har Dansk Erhverv undersøgt danskernes grænsehandel i løbet af genåbningsperioden fra 12. juni og frem til 8. november, hvor danskerne igen kunne grænsehandle mellem første og anden nedlukning. Analysen viser, at grænsehandlen fortsatte ufortrødent, så snart grænserne var åbne igen. Hver tredje danske husstand har grænsehandlet i denne periode, og det ligger nogenlunde på niveau med tidligere undersøgelser. Det er stadigvæk de traditionelle nydelsesmidler som øl, sodavand, slik og chokolade, som handles ved grænsen, men mange danskere bruger også lejligheden til at købe mere regulære føde- og dagligvarer med hjem. Grænsehandlen er ikke overraskende mest udbredt i landsdele tættest på den tyske grænse. Endelig bekræfter undersøgelsen, at grænsehandlen skaber en lagereffekt af nydelsesmidler i de danske husstande; en fjerdedel af de danske husstande havde lagre af slik, chokolade, øl og sodavand i hjemmet, da grænserne lukkede i marts.

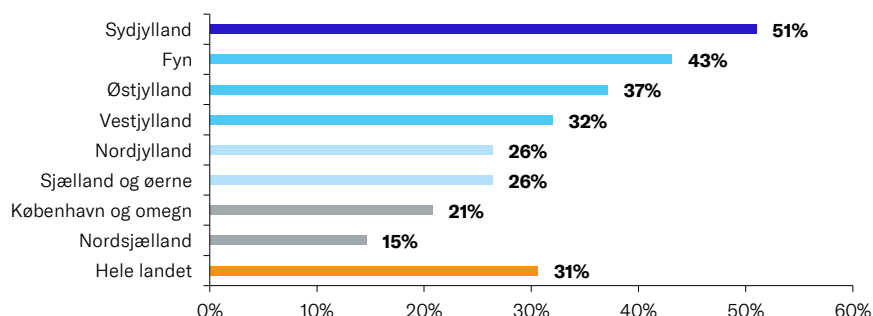
Grænsehandlen vendte stærkt tilbage efter første nedlukning

Da Danmark lukkede ned i marts 2020, betød det også et midlertidigt stop for grænsehandlen ved den tyske grænse. Danskerne var således tvunget til at handle i deres lokale butikker. Dansk Erhverv har tidligere vist, at den første coronanedlukning i foråret 2020 resulterede i en markant højere omsætning af nydelsesmidler i de danske butikker. Konkret oplevede danske butikker på landsplan et mersalg af nydelsesvarer på 10-16 pct. grundet grænselukningen i foråret 2020. På et år ville et tilsvarende løft betyde merindtægter fra moms og punktafgifter på 1,2-1,9 mia. kr. til den danske statskasse.^{vi}

Grænsehandlen vendte dog stærkt tilbage, da grænsen til Tyskland åbnede igen d.12. juni 2020. Knap hver tredje danske husstand (31 pct.) har grænsehandlet efter genåbningen af den dansk-tyske grænse, se figur 1. Det er til trods for, at foråret tvang danskere, der normalt grænsehandler, til at købe deres nydelsesmidler i danske butikker. Derudover har der igennem hele genåbningsperioden været en betydelig smitterisiko forbundet med at bevæge sig ud i samfundet. Alligevel valfartede danskerne til grænsen, da det igen blev muligt at grænsehandle.

Grænsehandlen fortsætter altså ufortrødent på trods af historiske omvæltninger, tvungen ændring af forbrugeradfærd og smitterisiko. Der er derfor ikke noget der tyder på, at danskernes adfærd i forhold til grænsehandel har ændret sig markant grundet corona.

Figur 1: **Har du grænsehandlet i Tyskland efter at grænsen blev åbnet, dvs. efter d. 15. juni? Andel der har svaret "ja". Fordelt på landsdele.**

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, december 2020.

Anm: n (Hele landet) = 1.003. n (København og omegn) = 264. n (Nordsjælland) = 49. n (Sjælland og øerne) = 149. n (Fyn) = 102. n (Syddjylland) = 96. n (Vestjylland) = 101. n (Østjylland) = 151. n (Nordjylland) = 91.

Dette følger en stabil tendens blandt danskernes grænsehandelsadfærd. I de seneste ti år har cirka 50 pct. af de danske husstande grænsehandlet minimum én gang om året.^{vii} For en del husstande er trafikken endnu hyppigere, idet 15 pct. af de danske husstande grænsehandler minimum 4-5 gange om året (ej vist i figur). Seneste tal fra Skatteministeriet viser, at den samlede, traditionelle grænsehandel beløb sig til 8 mia. kr. i 2018.

Dette svarer til, at hver eneste dansker i gennemsnit grænsehandler for ca. 1.400 kr. om året.^{viii}

Den danske grænsehandel foregår primært ved den tyske grænse. Det er dog værd at bemærke, at grænsehandel af slik og chokolade også foregår i Sverige, hvor afgifterne er lave. 9 pct. af de danske husstande handlede slik eller chokolade i Sverige i sommeren og efteråret 2020. Det er særligt husstande fra Nordsjælland (22 pct.), Hovedstadsområdet (12 pct.) og Sjælland (12 pct.), der har handlet slik eller chokolade i Sverige i perioden (ej vist i figur).

Syddjylland og Fyn grænsehandler mest

Sønderjyderne har ikke overraskende været de mest flittige grænsehandlere under genåbningsperioden. Grænsehandlen er særligt udbredt i de landsdele, der er tættest på Tyskland, hvor transportomkostningerne ved at komme til og fra grænsen er mindst. Hver anden husstand i Syddjylland har grænsehandlet mellem første og anden nedlukning, se figur 1. Mere end fire ud af ti husstande på Fyn har grænsehandlet i samme periode. Omvendt er det hver femte i København og omegn, der har grænsehandlet i samme periode. 37 pct. af husstandene i Østjylland har grænsehandlet, og godt og vel hver tredje (32 pct.) har grænsehandlet i Vestjylland.

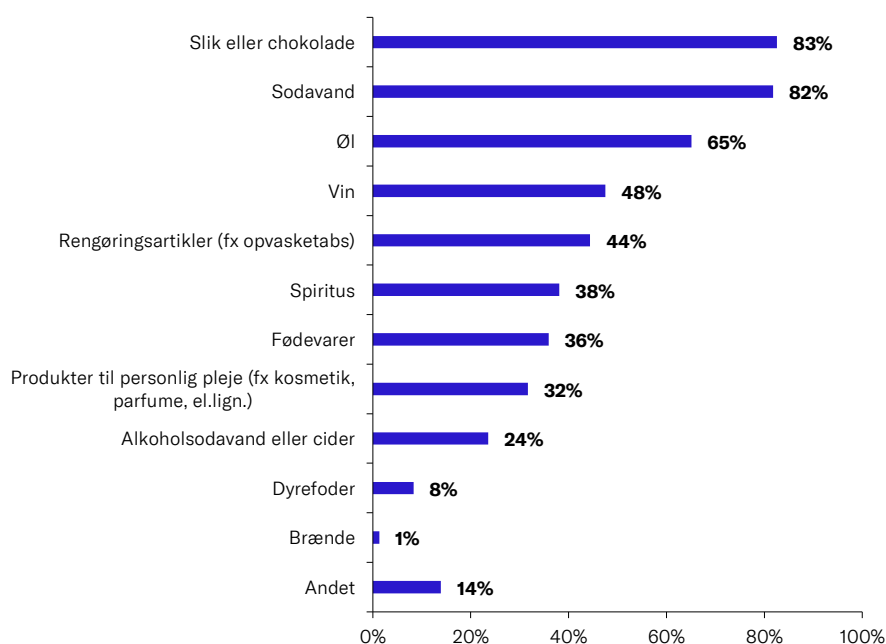
Slik, chokolade og sodavand klare favoritindkøb blandt grænsehandlende

Grænsehandel er oftest forbundet med nydelsesmidler. Slik og chokolade, som er pålagt markant højere afgifter i Danmark, er sammen med sodavand og øl, der sælges i emballage fritaget for pant, blandt de mest populære grænsehandelsvarer. Mere end otte ud af ti grænsehandlende danskere (83 pct.) har købt slik og chokolade inden for de seneste seks måneder; nogenlunde samme andel har købt sodavand. Derudover har knap to ud af tre (65 pct.) af de grænsehandlende danskere købt øl, se figur 2.

Det er samtidig værd at bemærke, at der også kommer andre varetyper end nydelsesvarer i kurven, når danskerne grænsehandler. Næsten halvdelen (44 pct.) af de grænsehandlende har købt rengøringsartikler, 36 pct. har handlet fødevarer (36 pct.) og 32 pct. har handlet personlig pleje. Det afspejler en ikke uvæsentlig afledt effekt ved grænsehandlen, nemlig at grænseindkøb i mange husstande også breder sig udover de afgiftsbelagte nydelsesmidler.

De mest populære grænseindkøb er dog fortsat afgiftsbelagte varer som slik eller chokolade, men også sodavand på trods af, at Danmark i 2014 afskaffede sodavandsafgiften^{ix}.

Figur 2: **Hvilke af nedenstående varetyper har du eller din husstand grænsehandlet i Tyskland inden for de seneste 6 måneder?**

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, december 2020.

Anm: n = 307. Tallene i figuren er kun baseret på de respondenter, der har angivet, at de har grænsehandlet ved den tyske grænse inden for de seneste seks måneder.

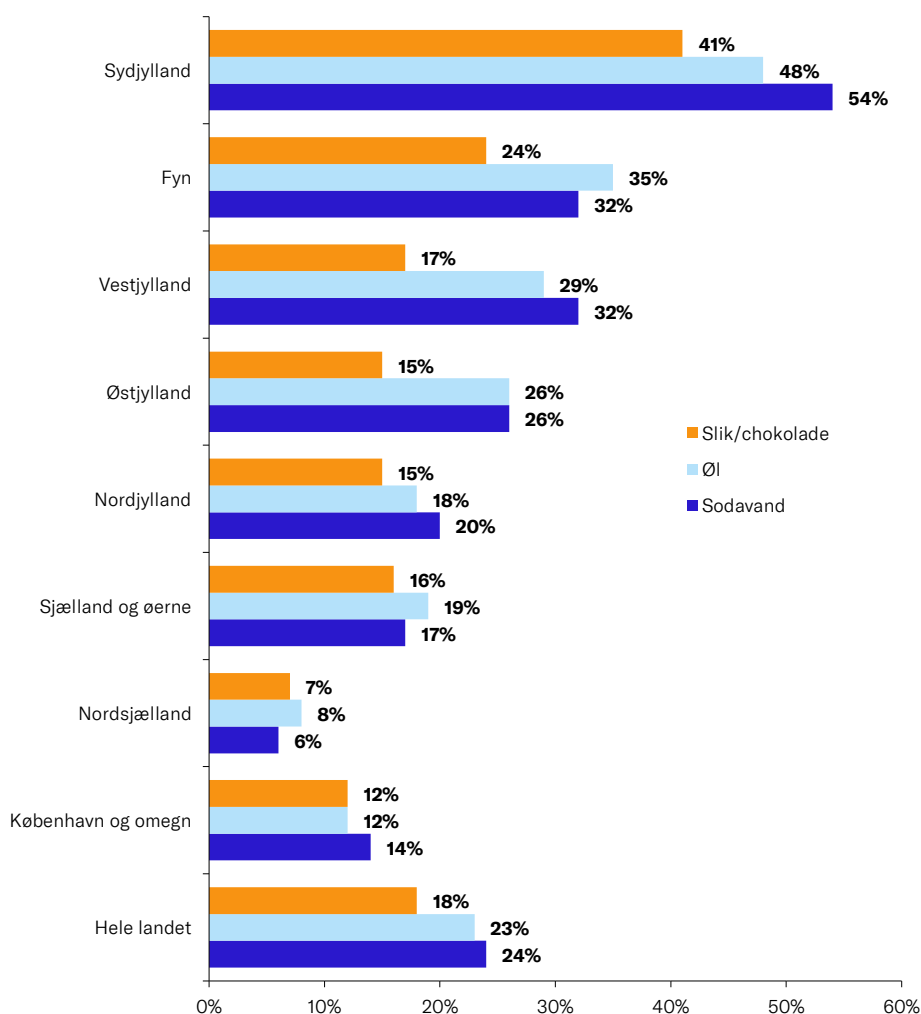
Op mod en fjerdedel af danskernes forbrug af slik, chokolade, øl og sodavand stammer fra den tyske grænsehandel

Nydelsesvarer er altså særligt populære, når indkøbskurvene bliver fyldt op ved grænsen. Dansk Erhverv har i den forbindelse spurgt danskerne, hvor stor en del af deres forbrug af forskellige nydelsesmidler, som stammer fra varer købt ved grænsen.

Analysen viser, at hver fjerde sodavand, som drikkes i Danmark, er købt pantfri ved den tyske grænse. 23 pct. af danskernes ølforbrug stammer i gennemsnit fra den tyske grænse, og 18 pct. af danskernes slik eller chokoladeforbrug kommer i gennemsnit fra grænsehandel (både Tyskland og Sverige).

Igen er der store regionale forskelle; i Sydjylland er over halvdelen (54 pct.) af sodavandsforbruget fra grænsen, og knap halvdelen (48 pct.) af ølforbruget stammer fra grænsehandel, mens det omvendt er under ti pct. i Nordsjælland.

Figur 3: **Andel af danskernes samlede forbrug af slik/chokolade, øl og sodavand, som er handlet ved grænsen.**

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, december 2020.

Anm: n (Hele landet) = 1.003. n (København og omegn) = 264. n (Nordsjælland) = 49. n (Sjælland og øerne) = 149. n (Fyn) = 102. n (Syddjylland) = 96. n (Vestjylland) = 101. n (Østjylland) = 151. n (Nordjylland) = 91. Estimerne baserer sig på en antagelse om, at danskere, der grænsehandler og danskere, der ikke grænsehandler, har et nogenlunde lige stort forbrug af de pågældende nydelsesmidler. Antagelsen kan diskuteres, da danskere med et stort forbrug af de pågældende nydelsesmidler vil have et større incitament til at handle ved grænsen end danskere, som har et mindre forbrug. Hvis det er korrekt, undervurderer ovenstående tal andelen af danskernes forbrug, som er grænsehandlet. Estimerne skal derfor ses som et minimumestimat for omfanget. Spørgsmålet om øl og sodavand går kun på forbruget, der stammer fra den tyske grænse, mens slik/chokolade er forbruget, der stammer fra både Tyskland og Sverige.

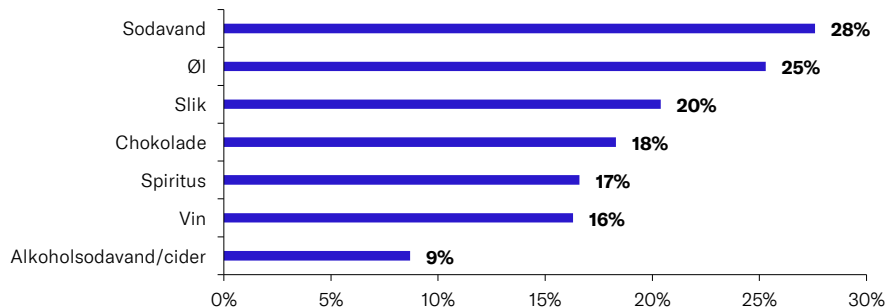
Grænsehandlen skaber et lager af nydelsesmidler i de danske hjem

For at kompensere for udgifterne til den lange køretur til grænsen, vælger mange grænsehandlende at købe store partier af sodavand, øl, slik og chokolade, når de grænsehandler. Det har tidligere været usikkert, hvor mange danskere, der køber så meget af de pågældende partier, at de skaber lagre derhjemme. Derfor har vi spurgt danskerne, om de havde overskydende varer fra grænsehandlen i deres hjem, da Danmark lukkede ned i foråret 2020.

Undersøgelsen viser, at mere end hver fjerde dansker (28 pct.) havde et lager af sodavand købt i Tyskland ved nedlukningen sidste forår. Stort set lige så mange havde øl, mens hver femte dansker havde slik liggende. Derudover havde mange danskere også chokolade, vin og spiritus liggende på lager.

Tidligere undersøgelser fra Dansk Erhverv har vist, at over halvdelen af de grænsehandlende danskere angiver, at de er tilbøjelige til at have et større forbrug, når de har grænsehandlet. Tallene bakker derfor op om den såkaldte 'lagereffekt', hvor grænsehandlen medfører, at danskernes forbrug (af usunde fødevarer) forøges, fordi de har store mængder tilgængelig i hjemmet, som let kan friste. Det kan på den lange bane have negative sundhedsmæssige konsekvenser ^x.

Havde du på tidspunktet for nedlukningen af Danmarks grænser (16. marts 2020) overskydende varer af følgende varetyper købt i Tyskland forud for nedlukningen?

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, befolkningsundersøgelse december 2020.

Anm: n = 1.001.

Lagereffekten er størst i landsdele tættest ved grænsen

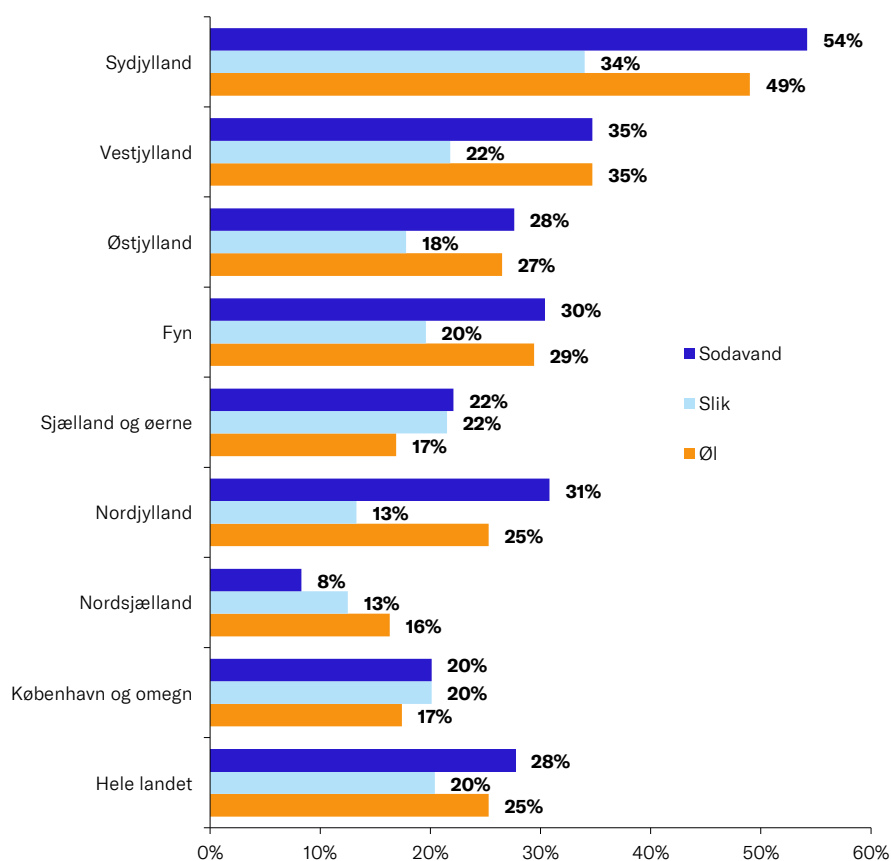
Størstedelen af de grænsehandlende bor i Sønderjylland, Østjylland eller på Fyn. Det er også i disse landsdele, at vi finder den største koncentration af husstande, som havde lagre af nydelsesmidler, da første nedlukningen ramte i marts 2020, se figur 5.

Mere end hver anden husstand (54 pct.) i Sydjylland havde overskydende lager af sodavand købt i Tyskland. Cirka hver tredje på Fyn, Nordjylland og Vestjylland havde overskydende sodavand liggende. Dette gjaldt cirka hver femte på Sjælland og i Københavns-

området. Samme fordeling gør sig gældende ved øl. Hver tredje husstand (34 pct.) i Sydjylland havde slik tilovers ved grænsenedlukningen. Cirka hver femte husstand i Københavnsområdet, Sjælland, Fyn og Vestjylland havde ligeledes slik tilovers.

Figuren viser altså en sammenhæng mellem andelen, der grænsehandler, og andelen, der havde varelagre under første nedlukningsperiode. Det tyder på, at grænsehandleren er forbundet med storindkøb – uanset afstand til grænsen.

Figur 5: **Harvedu på tidspunktet for nedlukningen af Danmarks grænser (16. marts 2020) overskydende varer af følgende varetyper købt i Tyskland forud for nedlukningen? Udvalgte varekategorier (sodavand, slik og øl). Fordelt på landsdele.**

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, befolkningsundersøgelse december 2020.

Anm: n (Hele landet) = 1.003. n (København og omegn) = 264. n (Nordsjælland) = 49. n (Sjælland og øerne) = 149. n (Fyn) = 102. n (Sydjylland) = 96. n (Vestjylland) = 101. n (Østjylland) = 151. n (Nordjylland) = 91.

Om dette notat

Arbejdet med analysenotatet er afsluttet den 2. marts 2021.

Om Dansk Erhvervs befolkningsundersøgelser

Norstat har på vegne af Dansk Erhverv foretaget en repræsentativ befolkningsundersøgelse af danskernes grænsehandel. Norstat har spurgt 1.000 danskere, som afspejler den danske befolkning på variablene køn, alder og region. Den maksimale stikprøveusikkerhed i en undersøgelse med 1.000 respondenter er +- 3,1 pct. point. Usikkerheden er naturligvis større i de tabeller eller figurer, som bygger på færre respondenter.

Om Dansk Erhvervs Analysenotater

Dansk Erhverv udarbejder løbende analyser, som samles i analysenotater. Ambitionen er at udgøre et kvalificeret og anvendeligt beslutningsgrundlag i forhold til væsentlige, aktuelle udfordringer på alle områder, som har betydning for dansk erhvervsliv og den samfundsøkonomiske udvikling. Det er tilladt at citere fra Dansk Erhvervs analysenotater med tydelig henvisning til Dansk Erhverv.

Kontakt

Henvendelser angående analysen kan ske til senioranalytiker Jakob Kæstel Madsen på jkm@danskerhverv.dk eller på tlf. 3374 6079.

Noter

ⁱ Dansk Erhvervs grænsehandelsanalyse 2019, <https://www.danskerhverv.dk/siteassets/mediafolder/dokumenter/01-analyser/analysenotater-2019/analyse-af-gransehandlen-nov.-2019..pdf>

ⁱⁱ <https://www.danskerhverv.dk/siteassets/mediafolder/dokumenter/01-analyser/analysenotater-2019/analyse-af-gransehandlen-nov.-2019..pdf>

ⁱⁱⁱ <https://graenseforeningen.dk/nyheder/den-dansk-tyske-graense-er-lukket>

^{iv} <https://finans.dk/erhverv/ECE12545485/nye-restriktioner-saetter-en-midlertidig-stopper-for-graensehandlen/?ctxref=ext>

^v <https://www.deutschland.de/en/news/coronavirus-in-germany-informations>

^{vi} <https://www.danskerhverv.dk/politik-og-analyser/analyser/gransehandelsanalyse-2020/>

^{vii} Dansk Erhverv, grænsehandelsanalyse 2019, <https://www.danskerhverv.dk/siteassets/mediafolder/dokumenter/01-analyser/analysenotater-2019/analyse-af-gransehandlen-nov.-2019..pdf>

^{viii} Skatteministeriets Skatteøkonomisk Redegørelse 2019 <https://www.skm.dk/aktuelt/publikationer/rapporter/skatteoeconomisk-redegoerelse-2019/>

^{ix} <https://www.ft.dk/samling/20161/almindel/sau/spm/188/svar/1384046/1724725/index.htm>

^x Dansk Erhverv Grænsehandelsanalyse 2019, <https://www.danskerhverv.dk/siteassets/mediafolder/dokumenter/01-analyser/analysenotater-2019/analyse-af-gransehandlen-nov.-2019..pdf>